

ODTÜ ÖĞRENCİLERİNDE YARDIM ARAMA DAVRANIŞI

*Araş.Gör.Selda KOYDEMİR**

*Prof.Dr Ayhan DEMİR**

ÖZET

Bu çalışmada amaç, üniversite öğrencilerinin yardım arama davranışını incelemek ve öğrencilerin hangi sorunlar için kim ya da kimlerden yardım aradığını araştırmaktır. Bu çalışmaya Orta Doğu Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nden rasgele seçilmiş olan 133 (79 kız, 54 erkek) öğrenci katılmıştır.

Öğrencilerin farklı problem alanları için hangi kaynak ya da kaynaklardan yardım aradıklarını belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilen bir ölçme formu kullanılmıştır. Formu oluşturmak için ilgili literatürden yararlanılarak çeşitli problem alanları belirlenmiştir. Bu alanlar belirginleştirilerek maddeler haline getirilmiş; her bir madde için profesyonel (doktor, öğretim elemanı, psikolojik danışman) ya da resmi olmayan (arkadaş, aile, akraba) çeşitli yardım kaynakları belirlenmiştir. Oluşturulan taslak form uzman kanısına sunulmuş ve önerilen değişiklikler yapılarak form son haline getirilmiştir.

Uygulama sonrasında her bir madde için seçilen yardım kaynaklarının frekansları ve yüzdeleri hesaplanmıştır. Sonuçlar, katılımcıların, farklı problem alanları için farklı kaynaklardan yardım aradıklarını göstermektedir. Akademik sorunlar ve meslek/gelecekle ilgili sorunlar için akademik danışman ve arkadaş sıklıkla düşünülen kaynaktır. Aile ile ilgili sorunlarda arkadaştan yardım arama ve sorunu kendi kendine çözme en çok tercih edilen yardım seçenekleridir. Kişisel problemlerde öğrencilerin sorunu en çok kendi kendilerine ya da arkadaş yardımı ile çözmeyi seçtiğini görülmüştür. Utangaçlık ve karamsarlık gibi daha ciddi kişisel sorunlarda ise danışmandan yardım arama eğilimi artmaktadır. Sosyal problemlerde sorunu kendi kendine çözmeye çalışma durumu oldukça belirginken, ekonomik problemler için en çok tercih edilen kaynaklar sırasıyla kendileri, babaları ve kardeşleridir. Sağlık sorunlarında doktor en çok aranacak kaynak olurken cinsel problemlerde psikolojik danışmandan yardım arama oranının düşük olduğu görülmüştür.

* Orta Doğu Teknik Üniversitesi

Anahtar sözcükler : Yardım arama, psikolojik yardım, psikolojik danışman

SUMMARY

The aim of this study was to examine the help-seeking behaviors of university students, and to determine which help sources are used for which problems. 133 (79 females, 54 males) undergraduate students selected randomly from the Faculty of Education of Middle East technical University.

In order to measure the help sources of problems, an assessment form was developed by the researchers. Several problem areas were determined by the help of relevant literature. These areas were better specified and stated as items. For each item, formal (doctor, faculty, counselor..etc) and informal sources (friend, family, relative..etc) for help were determined. The assessment form was reviewed by an expert team, and modifications were made accordingly.

Descriptive statistics showed that participants sought help from different sources for different problems. For academic and career problems, the most frequently stated sources were advisor and friends. For family problems, seeking help from a friend was the most frequent source for help. Participants tended to solve the personal problems by themselves or with the help of a friend. Students with problems such as shyness and pessimism were more likely to seek help from a counselor. For social problems students tended to solve the problems on their own. Economical problems were solved mostly by the help of father and sibling, and for health problems doctor was the most frequently stated source of help. Finally, for sexual problems, the frequency of seeking help from a counselor is relatively low.

Key words : Help-seeking behavior, counselor, psychological help

Üniversite yılları, öğrencilerin fiziksel, bilişsel, duygusal ve sosyal açıdan hayatlarında pek çok farklılıkların gözlemlendiği bir dönemdir. Öğrenciler, yetişkinliğe geçişte, çocukluklarına göre daha farklı tecrübeler ve strese yol açan duygusal sorunları daha çok yaşamaktadırlar (Larson ve Ham, 1993). Karşılaşılan sorunların üstesinden kendi başına gelemeyen genç, yardım arama davranışına yönelmektedir (Ebata ve Moos, 1991). Yardım arama davranışı, uyumu kolaylaştırmakta ve daha az duygusal ve davranışsal sorun yaşanmasını sağlamaktadır (Dubois, Felner, Sherman ve Bull, 1994). Yardım arama davranışı profesyonel olmayan (ör: arkadaş, aile, akraba, komşu) veya profesyonel (ör: doktor, öğretmen, psikolojik danışman) kaynaklardan akademik, sosyal, kişisel,

duygusal sorun gibi pek çok alandaki sorun için talep edilen destek şeklinde tanımlanmaktadır (Fallon, 2001).

Yapılan araştırmalara göre yardım arama davranışının sıklığı oldukça azdır (Dubow, Lovko ve Kausch, 1990). Özellikle önemli duygusal ve davranışsal sorun yaşayan ergenlerin çoğunun yardım almadığı, alanların ise çok azının uzmanlara başvurduğu; daha çok aile, arkadaş gibi kaynakları tercih ettiği gözlenmektedir (Offer, Howard, Schonof ve Ostrof, 1991). Üniversitelerdeki psikolojik danışmanlardan yardım arama oranı da oldukça düşüktür.

Genel olarak kızların, yardım aramaya erkeklerden daha çok eğilim gösterdiği (Barnett, Sinisi, Jaet ve Bealer, 1990) ve yardım istemede daha az zorlandıkları bilinmektedir (Kuhl, Jarkon-Horlick ve Morrissey, 1997). Yüksek sosyo-ekonomik seviyedeki öğrencilerin yardım aramaya daha eğilimli oldukları; yaşça küçük olanların ise daha az yardım arama davranışı gösterdiği bulunmuştur (Pliner ve Brown, 1985).

Yardım arama davranışının yaşanılan sorunun çeşidine göre de oldukça farklılık gösterdiği bulunmuştur. Bireyler yakın ilişki sorunları için daha az, ciddi olarak algılanan sorunlar için daha fazla yardım aramaktadırlar (Mifsud ve Boltero, 1990). Bunun yanında hangi kaynaktan yardım arandığı da sorunun çeşidine göre değişebilmektedir (Tishby ve ark., 2001). Yakın arkadaşlar, kişisel sorunlar için en çok tercih edilen kaynak olurken, akademik danışman ve yine arkadaş akademik sorunlar için en çok yardım aranan kaynaklardır (Tinsley, de St.Aubin ve Brown, 1982). Sağlık sorunları için aile; sosyal sorunlar için ise arkadaş, aile, yakın akraba ve akademik danışman en çok başvurulan yardım kaynağı olarak bulunmuştur (Christensen ve Magoon, 1974). Duygusal çöküntü, intihar düşünceleri gibi sorunlar için öğrenciler uzmandan yardım almaya daha çok eğilimlidir (Tinsley ve ark., 1982).

Türkiye'deki üniversite ortamı ve üniversiteli gençler, ailelerinin yanından ayrılma, üniversiteye uyum sağlama, derslerde başarılı olma, kendi kararlarını alma, sorumluluk alıp bunun sonucuna katlanma, kendi bütçelerini oluşturma, beslenme-barınma ihtiyaçlarını karşılayabilme, yeni kişilerle ilişkiler kurma gibi pek çok sorunla karşılaşılır (Ültanır, 1996).

Ülkemizde yapılan çalışmalar üniversite öğrencilerinin pek çok konuda psikolojik danışma ve rehberliğe ihtiyaç duyduğunu belirlemiştir (ör: Güneri, Aydın ve Skovholt, 2003; Gizir, 1998; Ültanır, 1996). Öğrencilerin en çok karşılaştıkları sorunlar sırasıyla sosyal, kişisel, akademik, kariyer ile ilgili, kişiler arası ilişkiye ilişkin ve ekonomik sorunlardır. Buna rağmen psikolojik danışma merkezlerinin kullanımının çok yaygın olmadığı (Demir ve Aydın, 1996) düşünülmektedir. Çakır (2002), öğrencilerin uyuma yönelik stresle başa çıkmada fonksiyonel olmayan stratejileri kullandıklarını saptamıştır. Ayrıca öğrencilerin

bir sorunla karşılaştıklarında önce hemcinslerinden bir arkadaşlarına danıştıklarını, sonra karşı cinsten bir arkadaş ya da ailelerinden biriyle konuşmayı tercih ettikleri bulunmuştur. (Alpan, 1992).

Üniversite öğrencilerinin yaşadıkları sorunlara bakıldığında, yardım arama davranışlarını belirlemenin önemi artmaktadır. Bu yöndeki çalışmalar, öğrenciler için üniversite PDR merkezlerinde düzenlenecek hizmetlerin şekillenmesinde de yararlı olacaktır.

Bu bağlamda çalışmanın amacı, ODTÜ öğrencilerinin yardım arama davranışlarını incelemektir. Öğrencilerin hangi sorun alanları için hangi yardım kaynağına başvurdukları araştırılmış ve yardım arama davranışında cinsiyet farkı olup olmadığı incelenmiştir.

YÖNTEM

Katılımcılar: Bu çalışmanın örneklemini Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nden 133 (79 kız, 54 erkek) öğrenci oluşturmaktadır. Bu öğrencilerin 21'i birinci sınıf, 41'i ikinci sınıf, 43'ü üçüncü sınıf, 28'i ise dördüncü sınıf öğrencisidir. Katılımcıların yaşları 18 ile 25 arasında, genel akademik ortalamaları ise 1,18 ile 4 arasında değişmektedir.

Ölçme Aracı: Öğrencilerin farklı problem alanları için hangi kaynak ya da kaynaklardan yardım aradıklarını belirlemek amacıyla bir ölçme formu hazırlanmıştır. Bunun için öncelikle ilgili literatürden yararlanılarak çeşitli problem alanları belirlenmiştir. Bu alanlar ise daha da belirginleştirilerek kendi aralarında maddelere ayrılmıştır. Bu maddelerin her biri için çeşitli yardım kaynakları belirlenmiştir. Daha sonra hazırlanan bu taslak form, uzman görüşlerine sunulmuş, geribildirimler doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılarak forma son şekli verilmiştir. Sonuç olarak üniversite öğrencilerinin yardım arama davranışlarını ölçmek için hazırlanan form 8 ayrı problem alanı (akademik, gelecek/meslek ile ilgili, aileyle ilgili, kişisel, sosyal, ekonomik, fiziksel/bedensel ve cinsel) ve bu alanlara ait toplam 43 problem maddesinden oluşmaktadır. Katılımcıların her problem maddesi için 8 ayrı yardım kaynağından bir ya da birden fazlasını seçerek işaretleme yapması beklenmektedir.

BULGULAR

Öğrencilerin hangi problemler için hangi kaynaktan yardım aradıklarını belirlemek için frekans ve yüzdelik değerler hesaplanmıştır. Katılımcıların,

yaşadıkları ya da ileride yaşayabilecekleri sorunlar için hangi kaynaklardan yardım aradıkları farklı sorun alanları için değişmektedir.

Öncelikle öğrenciler her sorun için yardım arayan ve aramayan şeklinde gruplandırılmıştır. Genel tabloya bakıldığında kişinin yardım arayıp aramaması sorunun çeşidine göre değişmektedir. Örneğin, meslek/gelecek ve akademik sorunlarda sorunu kendi çözme eğilimi % 20 ile % 30 arasında değişiyorken, aile ve kişisel sorunlarda bu oran % 40'lara çıkmaktadır. Sosyal ve cinsel sorunlarda ise yardım aramadan sorunu kendi çözme oranı % 50'lerin üstündedir.

Yardım arama davranışının cinsiyete göre değişip değişmediğini görmek için Ki Kare analizi uygulanmıştır. Sonuçlar bazı sorunlar için yardım arayıp aramamada cinsiyet farkı olduğunu göstermiştir. Bu sorunlar mesleği hakkında bilgi eksikliği ($\chi^2= 6,44$, $df = 1$, $N =133$, $p<.05$), geleceğinden endişe duyma ($\chi^2= 6,31$, $df = 1$, $N =133$, $p<.05$), anne ile ilişkiler ($\chi^2= 4,58$ $df = 1$, $N =133$, $p<.05$), ailede şiddet görme ($\chi^2= 6,21$, $df = 1$, $N =133$, $p<.05$), karşı cins ile ilişkiler ($\chi^2= 4,38$, $df = 1$, $N =133$, $p<.05$), sosyal beceri yetersizliği ($\chi^2= 6,20$, $df = 1$, $N =133$, $p<.05$), sosyal ortamlarda rahat olamama ($\chi^2= 4,25$, $df = 1$, $N =133$, $p<.05$). Bulgular, bu sorunlar için kızların erkeklerden yardım aramaya daha eğilimli olduklarını göstermektedir.

Hangi sorunlar için hangi kaynaktan yardım arandığına bakıldığında, akademik sorunlar için akademik danışman (% 38) ve arkadaşın (% 37) en çok düşünülen kaynak olduğu görülmektedir. Bu problem alanı için psikolojik danışmandan yardım arama oranı % 13'tür.

Meslek/gelecek sorunları için yine akademik danışman en çok yardım aranacak kaynaktır (% 60). Sorunu yardım aramadan kendi başına çözmeye yüzdesi % 35'tir. Katılımcıların % 22'si bu sorunlar için yakın arkadaşına başvuracağını belirtmiştir.

Aile ile ilgili sorunlara bakıldığında arkadaştan yardım arama (% 49) ve hiç bir kaynağa yönelmeden sorunu kendi kendine çözmeye çalışma (% 39) en çok tercih edilen yardım seçeneklerini oluşturmaktadır. Aile ile ilgili sorunlarda genelde psikolojik danışmandan yardım alma eğilimi (% 13) genelle bakıldığında oldukça düşük olmasına rağmen ailede şiddete maruz kalma (% 18,8) ve ebeveynle fikir çatışması yaşama (% 10,2) durumlarında danışmandan yardım arama davranışının arttığı görülmektedir.

Kişisel problemlerle ilgili olarak ortaya çıkan genel tablo, öğrencilerin sorunu en çok kendi kendilerine (% 47,7) ya da psikolojik danışman (% 30,1) yardımı ile çözmeyi seçtiğini göstermektedir. Tek tek sorun maddelerine bakıldığında depresyon (% 23,3), utangaçlık ve karamsarlık (% 12,8) gibi daha ciddi kişisel sorunlarda uzmandan yani psikolojik danışmandan yardım arama

eğiliminin diğer sorunlarda bu kaynağa başvurma oranından fazla olduğu görülmektedir.

Sosyal problemlerde ise sorunun kendi kendine çözülmesi durumu oldukça belirgindir (% 34,7). Tüm sosyal sorun maddeleri için 'kendim' seçeneği en çok tercih edilen kaynak olurken arkadaştan yardım arama yüzdesi ikinci sıradadır (% 23,9). Sadece arkadaş edinememe sorunu için psikolojik danışmanı tercih eden katılımcı sayısı (% 12,1) diğer kaynakları seçenlerden daha çoktur.

Ekonomik problemler için öğrencilerin en çok tercih ettikleri kaynaklar sırasıyla kendileri (% 21,6), babaları (% 20) ve kardeşleridir (% 15). Sağlık sorunlarında doktor (% 26,7) en çok başvurulmuş kaynak olurken fiziksel görünümünden memnun olmama sorununda katılımcıların sorunu kendi kendilerine çözmeyi tercih ettikleri görülmektedir (% 49,6).

Son olarak cinsel problemlerde psikolojik danışmandan yardım arama oranı yine düşüktür. Her cinsel sorun için 'kendim' yanıtı yine en çok tercih edilen seçeneği oluşturmakta (% 57,3), ancak cinsiyetinden memnun olamama sorunu için psikolojik danışmadan yardım arama yüzdesi ikinci sırayı oluşturmaktadır (% 14,2).

Psikolojik danışman en çok depresyon (% 23,3), ailede şiddet görme (% 18,8), kendini tanımada güçlük (%14,3), cinsiyetinden memnun olmama (% 14,2), kendine güven eksikliği (% 13,5), çalışma alışkanlıkları (% 13,4), karamsarlık – utangaçlık (% 12,8) sorunları için yardım aranan kaynaktır. En az ise öğretim elemanları ile sıkıntı (% 2,3), baba ile ilişki (% 3)

arkadaş ilişkisi (% 3), fiziksel görünüm (% 3), anne ile ilişki (% 3,8), gelecek endişesi (% 6), mezun olamama kaygısı (% 7,5) sorunlarında başvurulmaktadır.

Yardım arama kaynaklarının cinsiyete göre değişip değişmediğini incelemek için ise Ki Kare analizi uygulanmıştır. Pearson Ki Kare analizi sonucunda ebeveyn baskısı ($\chi^2= 14,9$, $df = 4$, $N =133$, $p<.05$), ailede şiddete maruz kalma ($\chi^2= 15,17$, $df = 4$, $N =133$, $p<.05$), depresyon ($\chi^2= 15,86$, $df = 3$, $N =133$, $p<.01$), yalnızlık ($\chi^2= 8,24$, $df = 3$, $N =133$, $p<.05$) ve cinsel bilgi eksikliği ($\chi^2 = 12,12$, $df = 4$, $N =133$, $p<.05$) sorunlarında iki grup arasında anlamlı fark bulunmuştur. Bu da erkek ve kızların bu sorunlar için farklı kaynakları seçtiğini göstermektedir.

TARTIŞMA

Araştırma sonuçlarına bakıldığında psikolojik danışmanın hiçbir sorunda en çok tercih edilecek yardım kaynağı olmadığı görülmektedir. Sadece daha önemli psikolojik sorunlarda (ailede şiddet, cinsel sorunlar, karamsarlık,

utangaçlık) diğer sorunlara göre daha çok tercih edilmiştir. Genele bakıldığında ise öğrencilerin sorunları kendi kendilerine çözme davranışı gösterdiği ortaya çıkmıştır. Yardım arayan genç ise daha çok arkadaş ve aileye başvurmaktadır.

Ortaya çıkan ve önemli bir bulgu olan sorunlar için uzmandan yardım alma eğilimi olmaması, araştırmacıları, bunun nedenlerini belirlemede yönlendirici niteliktedir. Öğrencilerin uzmanlardan yardım aramasını engelleyen faktörlerin neler olduğu belirlenebilirse, PDR merkezleri tarafından bu faktörleri ortadan kaldırmaya yönelik çalışmalar da yapılabilir.

Bunun dışında cinsiyete göre yardım arama davranışında ve sorunun çeşidine göre yardım aranan kaynaklarda fark bulunmuştur. Kızların mesleki bilgi, ailede şiddet, anne ile ilişkiler, karşı cinsle ilişkiler ve sosyal sorunlar için erkeklerden daha fazla yardım arama gösterdiği ortaya çıkmıştır. Ayrıca , ailede şiddet, ebeveyn baskısı, yalnızlık, depresyon ve cinsel bilgi eksikliği sorunlarında kız ve erkekler farklı kaynaklardan yardım almaktadır. Bu sonuçlar yurt dışında yapılan çalışmaların bulgularıyla da paralellik göstermektedir (ör: Barnett, Sinisi, Jaet ve Bealer, 1990; Oliver ve ark., 1999). Bu bulgular ışığında uzmanların, düzenleyecekleri programlarda kız ve erkekler arasındaki bu tarz farklılıkları göz önünde bulundurmaları yararlı olacaktır.

Psikolojik danışmanlar genelde öğrenciler tarafından ikinci, üçüncü hatta en son başvurulacak yardım kaynağı olarak görülmektedir. Özellikle Türkiye’de sosyal destek sisteminin, arkadaş ve aile kavramlarının gelişmiş olması ve bunlara verilen önem, yardım arama davranışında da gözlemlenmektedir. Kişi, sorunlarını ya kendi başına çözmeye çalışmakta ya da anne, baba, yakın arkadaş ya da kardeşlerden yardım aramaktadır. Ancak bazı sorunlar için yardım arama davranışına başvurmamak ya da fonksiyonel olmayan kaynakları seçmek daha kötü sonuçlar doğurabilmektedir. Kişinin tam olarak sorunun üstesinden etkili bir biçimde gelebilmesinde doğru kaynaktan yardım aramanın önemi vurgulanmaktadır (Offer ve ark., 1991).

Bu araştırma halen devam etmekte olan bir çalışmanın başlangıcı niteliğinde olduğundan, burada sunulan sonuçlar sadece betimsel birtakım bulgularla sınırlıdır. Araştırma daha büyük örneklem grubu ve daha işlevsel bir ölçme aracı ile tekrarlanıp, yardım arama davranışının birtakım değişkenlerle ilişkisi de incelenenektir. Böylece konu ile ilgili olarak daha kapsamlı sonuçlar elde edilebilecektir.

KAYNAKLAR

Alpan, A. (1992). *Cumhuriyet Üniversitesi ve Erciyes Üniversitesi Fen Edebiyat Öğrencilerinde Çevreye ve Üniversiteye Uyum Sorunları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.

- Barnett, M. A., Sinisi, C. S., Jaet, B. P., Bealer, R., et. al. (1990). Perceived gender differences in children's help-seeking. *Journal of Genetic Psychology*, 151, 451-460.
- Çakır, Osman. (2002). *Üniversite öğrencilerinde uyuma dönük başačkma davranışları, depresyon ve psikolojik belirtiler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon
- Christensen, K. C., & Magoon, T. M. (1974). Perceived hierarchy of help-giving sources for two categories of student problems. *Journal of Counseling Psychology*, 21, 311-314.
- Demir, A., & Aydın, G. (1996). Student counseling in Turkish universities. *International Journal of the Advancement of Counseling*, 18, 287-301.
- DuBois, D. L., Felner, R. D., Sherman, M. D., & Bull, C. A. (1994). Socioenvironmental experiences, self-esteem, and emotional/behavioral problems in early adolescence. *American Journal of Community Psychology*, 22, 371-397.
- Dubow, E. F., Lovko, K. R., & Kausch, D. F. (1990). Demographic differences in adolescents' health concerns and perceptions of helping agents. *Journal of Clinical Child Psychology*, 9, 44-54.
- Ebata, A. T., & Moos, R. H. (1991). Coping and adjustment in distressed and healthy adolescents. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 12, 33-54.
- Fallon, B.J. (2001). Family functioning and adolescent help-seeking behavior. *Family Relations*, 50, 239-245.
- Gizir, C. A. (1998). A study on the problems of the Middle East Technical University Senior Students (Orta Doğu Teknik Üniversitesi son sınıf öğrencilerinin problemleri üzerine bir çalışma). *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Güneri, O. Y., Aydın, G., & Skovholt, T. (2003). Counseling needs of students and evaluation of counseling services at a large urban university in Turkey. *International Journal of the Advancement of Counseling*, 25, 53-63.
- Kuhl, J., Jarkon-Horlick, L. & Morrissey, R. F. (1997). Measuring barriers to help-seeking behavior in adolescents. *Journal of Youth & Adolescence*, 26, 637-650.
- Larson, R., & Ham, M. (1993). Stress and "storm and stress" in early adolescence: The relationship of negative events with dysphoric affect. *Developmental Psychology*, 29, 130-140.
- Offer, D., Howard, K. I., Schonert, K. A., & Ostrov, E. (1991). To whom do adolescents turn for help? Differences between disturbed and nondisturbed adolescents. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 30, 623-630.
- Oliver J.M., Reed, C.K.S., KatzB.M., ve Haugh, J.A. (1999). Students' self-reports of help-seeking: The impact of psychological problems, stress, and demographic variables on utilization of formal and informal support. *Social Behavior and Personality*, 27, 109-129-8.
- Pliner, J. E., & Brown, D. (1985). Projections of reactions to stress and preference for helpers among students from four ethnic groups. *Journal of College Student Personnel*, 26, 147-151.
- Tinsley, H. E., de St Aubin, T. M., & Brown, M. T. (1982). College students' help-seeking preferences. *Journal of Counseling Psychology*, 29, 523-533.
- Tishby, O., Turel, M., Gumpel, O., Pinus, U., Lavy, S. B., Winokour, M., & Sznajderman, S. (2001). Help-seeking attitudes among Israeli adolescents. *Adolescence*, 36, 249-264.
- Ültanır, E. (1996). Yeni açılan üniversitelerde psikolojik danışma ve rehberlik merkezlerinin açılmasına duyulan gereklilik. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 220, 10-14.